

Barcsay Jenő (1900-1988)**Kompozíció**

Olaj, fa, 35x40 cm
 Jelezve jobbra lent: Barcsay

Kiállítva:

- Biennale di Venezia, 1964
- Exposition de Peinture, Sculpture et Arts Graphiques Hongrois du Xe au XXe siècle, Petit Palais, Paris, 1966.
- Barcsay Jenő festőművész gyűjteményes kiállítása, Ernst Múzeum, Budapest, 1966.

Reprodukálva:

- Petényi Katalin: Barcsay, Budapest, 1986., 36. kép
- Barcsay Jenő festőművész gyűjteményes kiállítási katalógusa, Ernst Múzeum, Budapest, 1966., 55. sz. kép

Kikiáltási ár: 2 500 000 Ft

Asszonyok

Emblematikus, hogy Barcsay korai művei közül a minőség szigorú próbáját (a mester számos korai művét megsemmisítette) az 1928-as lapidáris szépségű *Munkáslány* is kiállta. A harmincas évek „konstruktív” táj- és városképeinek kontextusában idegenül és magányosan áll ez a szép alak. Méltó társat csak a negyvenes évek végén kap: ekkor fog hozzá Barcsay az *Asszonyok* mozaik- és freskótervének kidolgozásához. Számos több alakos – az absztrakció különböző fokain álló – kompozíció kerül ki ekkoriban a mester kezei alól. Nagyszerűségük abban rejlik, hogy a mester szintetizálni tudja bennük a klasszikus hagyományt és az izmusok formabontó eredményeit. Az ötvenes évek ideológiai nyomása alatt aztán már csak a tradíció lehetett életképes, a hatvanas években azonban újult erővel tört felszínre az avantgárd lendület. 1963-ban végre megvalósulhat az *Asszonyok* 1949-es terve is, ami új lendületet adott a mester murális fantáziájának. Készített például egy másik művet is (*Mozaikterv arany háttérrel*, 1963.), ahol az álló figurákat egy ülő alakkal kombinálta. Az ezen a terven felvillantott formai-stiláris problematika határozza meg *Kompozíció*nk kialakítását is, csak itt Barcsay már nem négy, hanem hét-nyolc alakkal és variánsaikkal dolgozik.

Kubizmus

Barcsay asszonyai távolról Cézanne monumentális nőalakjaira emlékeztetnek. Maga a mester sem rejti véka alá a nagy francia piktor iránti tiszteletét. 1926-os első párizsi útjára így emlékezik vissza: „A nagy élmény azonban Cézanne volt, akinek művészete életre szóló útmutatással szolgált ... felfedeztem és megértettem Cézanne-t. Megértettem, hogy nála miről van szó: a teret és a formát a vonal mellett elsősorban a színnel fejezte ki”.

Már ekkor is látott Picasso és Chagall műveket, de azokat állítása szerint akkor még nem értette. Őket csak három évvel később „fedezte fel” magának második párizsi útján: „Ez az év [1929] fontos és értékes volt, mert ekkor megértettem a modern művészet lényegét, vagyis a kubizmust. A kubizmus eredményeit ebben az évben tettem magamévá. Név szerint a következő francia festők gyakoroltak mély benyomást rám: Picasso, Derain, Braque, Matisse, Rouault” (Székely, 1960, 191-192.). 1963-as *Kompozíció*ja kapcsán az impozáns névsorból leginkább Picassót és Matisse-t emelhetnénk ki: előbbi a nézőpontok montírozása, utóbbit a markáns vörös színek kapcsán. A kompozíció létrejöttében azonban talán a nagy mintáknál is hangsúlyosabb szerepet kell tulajdonítanunk Barcsay anatómiai és embertani „tanulmányainak”.

Emberség

Barcsayt 1945-ben nevezték ki a művészeti bonctan és a szemléleti látszattan tanárává a Képzőművészeti Főiskolán. A konstruktív tájképek és az absztrakt kísérletek után így került az emberi alak érdeklődésének fókuszába. Éveken át rengeteget készült óráira, aprólékos stúdiókat készített az emberi test minden egyes porcikájáról. 1953-ban a Főiskola igazgatója egy anatómiai jegyzet megírásával is megbízta. Így keletkezett a mára már méltán világhírűvé vált *Művészeti anatómia* című műve, mely az 1958-as *Ember és drapériával* egyetemben nemcsak rajzoló géniuszának, hanem humanizmusának is méltó emléket állít. Barcsay modelljei minden bizonnyal pesti munkásasszonyok lehettek, figurái láttán mégis a nagy reneszánsz mesterek műveire asszociálhatunk. A „merő húsnak” karaktert adó drapériák és arcok egyértelműen klasszikus reminiscenciákat keltenek. Az ötvenes évek alakjaitól eltérően a hatvanas évek már nem annyira a klasszika, mint inkább ismét a modernitás ideje. A hatvanas évek elejének kompozícióin – köztük '63-as *Kompozíció*kon – a picassói arcok uralkodnak. Az ideológiailag feddhetetlen Picasso-arcokhoz azonban a szocialista realizmus dogmáit alaposan felforgató testek kapcsolódnak mutatva a művészileg és emberileg egyaránt hiteles utat Barcsay lelkes fiatal tanítványainak.

Hornyik Sándor

